

A radio escolar: unha oportunidade para a interxera- cionalidade

Lucía Abarrategui Amado
Universidade Santiago de Compostela
lu.aba@hotmail.com

REVISTA GALEGA
DE EDUCACIÓN
PUBLICACIÓN DE NOVA ESCOLA GALEGA

ISSN: 1132-8932
Páx. 64 - 66

INTRODUCCIÓN

Habitamos un contexto que, en termos demográficos, está marcado polo descenso da natalidade e o aumento da esperanza da vida. Unha situación que incrementa as posibilidades de que persoas afastadas a nivel cronolóxico se crucen polo camiño. Unha oportunidade de enriquecemento non só a nivel individual senón tamén sociocomunitario que a escola debería aproveitar, xa que a interxeracionalidade responde na súa esencia «á vivencia dun inicio e unha finitude da vida encaixadas nunha época que lle dá sentido» (Sánchez, 2009, p. 10) e malia todo, entre os obstáculos que atopa polo camiño está a segmentación por idade en contextos de participación e formación. Ese afastamento está detrás de moitos estereotipos asociados ás persoas maiores, mais tamén á mocidade que contribúe coa discriminación por unha cuestión de idade. Idadismo que provoca unha redución «da calidade de vida das persoas maiores, aumenta o seu illamento social e a súa soidade (ambos asociados a graves problemas de saúde (...))» (Organización Panamericana da Saúde, 2021, p. 18).

Estes impactos negativos para a calidade de vida son froito de procesos de exclusión que acaban por afectar toda a sociedade. O currículo educativo recolle a interxeracionalidade en relación a temáticas como o ciclo vital, o patrimonio ou a historia, mais a educación interxeracional está conectada coa perspectiva da educación ao longo da vida e, por tanto, pode desenvolverse en distintos contextos e mesmo vencellalos. De feito, os Programas Interxeracionais (en adiante PI), como prácticas orientadas a tecer relacións dende a heteroxeneidade xeracional, promoven o sentir comunitario. Estas cuestións das que estamos a falar (interxeracionalidade, educación ao longo da vida, comunidade e inclusión) semellan un correlato dos elementos que configuran o medio *radio* en tanto é unha ferramenta flexible, que permite desenvolver diversas funcións, con implicacións pedagóxicas diversas. Ademais, potencia a conciencia crítica, o espírito investigador e contribúe co desenvolvemento de habilidades comunicativas e

sociais cunha forte conexión sociocomunitaria. Por iso, consideramos que a radio é un recurso interesante para a promoción da interxeracionalidade na comunidade educativa.

PROGRAMA INTERXERACIONAL DE RADIO: CEIP BAROUTA

O traballo de investigación que presentamos baséase no deseño, desenvolvemento e avaliación dun Programa Interxeracional de radio que tivo lugar no CEIP Barouta (Ames, A Coruña), con alumnado de 6º de Primaria e persoas maiores da contorna entre xaneiro e abril do 2016. Para deseñar a devandita experiencia tomamos como base propostas como as de Kaplan e Sáez (2010, p. 116-108) mais con adaptacións ao sentido do noso programa.

Así, en primeiro lugar analizamos o contexto do CEIP Barouta, que contaba nese momento con 252 alumnas/os e 21 docentes. En segundo lugar, traballouse na planificación do PI en termos cronolóxicos, espaciais, de organización e recursos. Ademais preparáronse as actividades e dinámicas a través dunha metodoloxía didáctica baseada na reciprocidade, a inclusión, o traballo colaborativo, a conexión coa comunidade e no aprender a aprender dende un enfoque dialóxico e endógeno. O PI deseñouse a través de oito sesións nas que se traballou a temática do patrimonio cultural empregando a radio como vehículo e dende un enfoque interxeracional. O resultado foi un programa de radio que se emitiu en Radio Ames en directo e quedou posteriormente, como *podcast*, a disposición da comunidade.

As sesións e actividades estiveron fundamentadas no pro-

Dous participantes da experiencia interxeracional, no CEIP Barouta, gravando unha entrevista.

ceso de traballo radiofónico recollendo unha primeira fase de selección temática (reunión de contidos) e configuración de grupos, un proceso de produción (na que se deu a investigación, documentación e gravación de recursos relacionadas coa temática do patrimonio) e realización. Fases que responderon aos obxectivos marcados: o fomento das relacións entre xeracións, a promoción do avellentamento activo (entendendo esta estratexia como unha oportunidade na área da saúde, a participación, a educación e a seguridade), a mellora das habilidades comunicativas e sociais, e a posta en valor do patrimonio e a creatividade.

METODOLOXÍA

O traballo ten unha dimensión empírica, que consiste no desenvolvemento do PI, e outra de avaliación que nos sitúa na avaliación de programas, un enfoque que opera nun contexto real, orientado á mellora, que ten carácter intencional, sistemático e enfoques diversos. Neste sentido, pode apoiarse nunha combinación de metodoloxías e técnicas na que «(...) a súa aplicabilidade está condicionada e definida en cada caso polo tipo de

problema, aspecto ou temática que se está a investigar» (Escudero Escorza, 2016: 7). A proposta avaliativa do PI que nos ocupa cimentouse en tres fases: preavaliación da actitudes, aptitudes e consciencia do proxecto (etapa preavaliativa), seguimento do desenvolvemento da actividade (avaliación do proceso) e coñecemento do resultado á luz do relato das persoas participantes e o observado cunha constancia dos obxectivos fixados (avaliación do resultado). Neste sentido, recolleamos os datos a partir das producións das persoas participantes, das observacións recollidas no caderno de campo, das entrevistas realizadas a participantes (20 persoas), familias (13) e profesorado (2).

TRATAMENTO DOS DATOS

Unha vez recollidos os datos optamos pola análise cualitativa dos mesmos operando en tres pasos a partir de autores como Amado, Costa e Crusoé (2014): redución da información (a) a través da separación de unidades de rexistro, categorización e codificación, síntese e agrupamento. Posteriormente, pasamos á disposición e transformación dos

datos (b) e, en terceiro lugar, á obtención de resultados e verificación de conclusións (c). Neste proceso axudámonos do software *Atlas-ti e*, ao remate, triangulamos os datos analizados por separado (entrevistas, producións, notas e guión) en relación a catro grandes categorías (avaliación do PI, efectos do PI, patrimonio cultural e radio). A continuación, procedemos á discusión interna dos datos e, por último, puxemos en diálogo os datos obtidos cos doutras investigacións similares. Froito deste proceso agromaron os resultados e conclusións.

RESULTADOS E CONCLUSIÓN

O Programa Interxeracional desenvolto no CEIP Barouta supuxo unha práctica educativa innovadora que subliñou a potencialidade da radio como recurso para a promoción da interxeracionalidade. En primeiro lugar, os datos amosan que o traballo colaborativo de persoas maiores e nenas e nenos para a creación dun programa de radio facilitou a quebra de estereotipos. Unha quebra que ten que ver co carácter dialóxico da actividade,

o intercambio de emocións e os coñecementos e ideas que forneceu o proceso.

Ao mesmo tempo, o programa supuxo unha oportunidade para que as persoas maiores accedesen a un espazo ao que normalmente se aproximan en calidade de «transmisores» pero no que, neste caso, atoparon un vehículo para participar dende dinámicas de equipo. Un convite á participación que reverteu nun proceso inclusivo e no que o alumnado adquiriu conciencia arredor do ciclo vital. Ambas xeracións puideron albiscar elementos comúns entre elas, derrubando a fronteira da idade que, no inicio da actividade, estaba moi presente. Ademais, confirmouse a radio como elemento motivador para a participación e a xeración dun discurso interxeracional propio con avances en termos de habilidades comunicativas e sociais. Apréciase que os lazos establecidos entre xeracións e o incremento da empatía espalla o interese de ambos colectivos entre si, impactando nas familias, a relación profesorado-alumnado e na comunidade. Ademais, as sinerxías coa comunidade e a contribu-

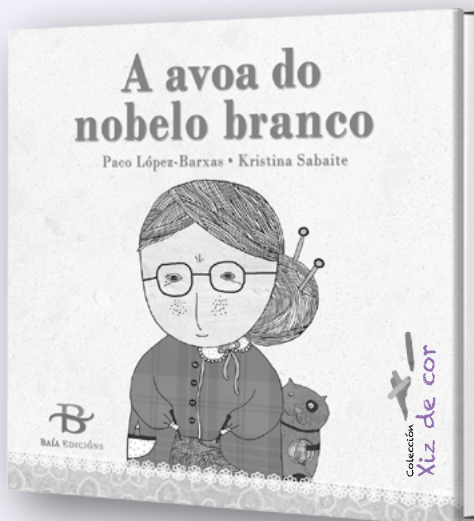
ción das persoas participantes forneceu uns vimbios moi significativos no traballo do patrimonio cultural.

En conclusión, a radio é un recurso con moito potencial na promoción das relacións interxeracionais e a escola é un contexto clave para que os beneficios, que se poidan derivar das relacións entre persoas de distintas idades, poidan transcender a comunidade e impactar no camiño cara a unha sociedade máis inclusiva. ■

REFERENCIAS

- AMADO, J., COSTA, A. e CRUSOÉ, N. (2014). A técnica de análise de contéudo. En J. Amado (Coord.), *Manual de investigación cualitativa em educação* (pp. 301-355). Impresa da Universidade de Coimbra.
- ESCUDERO, T. (2016). La investigación evaluativa en el Siglo XXI: Un instrumento para el desarrollo educativo y social cada vez más relevante. *RELIEVE*, 22 (1), Artículo 4. <http://dx.doi.org/10.7203/relieve.22.1.8164>
- GUTIÉRREZ, M. e HERRÁIZ, G. (2009). La sinergia intergeneracional. Monográfico la intergeneracionalidad. *Espai Social*, 9, 25-32.
- ORGANIZACIÓN PANAMERICANA DA SAÚDE (2021): *Informe Mundial contra el Edadismo*, Organización Mundial da Saúde. <https://doi.org/10.37774/9789275324455>
- SÁNCHEZ, M. (2009). La necesidad de los programas intergeneracionales. Monográfico la intergeneracionalidad. *Espai Social*, 9, 10. https://www.coeescv.net/docs/Revistas%20EspaiSocial/espai_social_09.pdf

PUBLICIDADE

De sempre a relación entre as crianzas máis pequenas e os seus avós deixou pegada nas dúas xeracións

Ás veces pensamos que aos preadolescentes non lles interesa a relación cos adultos, pero nada máis lonxe da realidade

